

ՀԱՆԴԷՍ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՇԷՔԱՐԻՐ

ՄԱԿԲԵԹ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Ո՛ կարիցէ արժանապէս դրուատել զայս երկասիրութիւն գերապանծ : Յետ Եսքիւեայ Կատաղեացն , մեծագոյն քան զայս և ահաւոր՝ չեհան 'ի լոյս ողբերգական բանաստեղծութիւն : Սրգարե վհուկք չեն գիր գծոխայինք , այլ անարգ պաշտօնեայք գծոխոց : Քերթող որ գերմանացի մեծապէս խաբեցաւ , 'ի խնդրելն ընծայել նոցին մեծվայելութիւն ողբերգական , և արար զնոսա միջին իմն էակս ընդ Պարկայս , ընդ Կատաղիս և ընդ Կախարդս , սահմանեալս թելադրել մարդկան խրատս և դասս : Այլ չէ մարթ արկանել 'ի Շէքսբիր ձեռն համարձակ , և ոչ լուծանել զվրէժ այնքանոյ յանդգնութեանն . որ ինչ խոտորնակ իցէ , նա և անգեղեայ իսկ է յիւրում բնութեան , և հակառակ է խնդրել ազնուացուցանել զայն : Թուի ինձ եթէ յայս՝ Տանդէ և Դասոյ առաւել ուղիղ դիտեցին զնպատակն՝ քան Միլտոն 'ի նկարագիրս դիւաց : Եթէ 'ի դարուն Եղիսաբեթի հաւատս ընծայէին և կամ ոչ Ոգուց և դիւթութեան , այս խնդիր է ամենահին օտար 'ի պիտառութենէ Ժողովրդական աւանդութեանցն զոր արար Շէքսբիր յԱմլէդ և 'ի Մակբէթ : Չիք և ոչ մի սնապաշտութիւն՝ որ կացցէ մնասցէ և տարածեսցի ընդ դարս բազումս և ընդ զանազան ազգս՝ առանց հիմն ինչ ունեւոյ 'ի մարդկային սրտի . և ըստ այսմ՝ գործէ քերթողն : Կոչէ նա յանդնդոց զարհաւիրս անյայտին , զժածուկ նախազգացութիւն խորհրդաւոր մասին ինչ բնութեան , չորջ զմեզք աներևոյթ իմն աշխարհի :

Սակայն նկատէ նա զսնապաշտութիւնն մերթ նկարիչ , մերթ իմաստասէր . ոչ որպէս իմաստասէր որ հերթիցէ և ծիծաղիցի զնովաւ , այլ՝ որ դոյզնագիւտն է 'ի մարդիկ , որպէս խորհող դք , որ ելանէ բարձրանայ 'ի ծագումն անդր բազմադիմի կարծեաց կարի օտարաց 'ի բանէ՝ համայն և բնականաց , և մերկանայ զայն առաջի աչաց : Եթէ Շէքսբիր ըստ միտս փոփոխեալ էր զԺողովրդական աւանդութիւնս , վրէպ գտանէր յառաւելութենէն , զոր նոքա տային նմա , և հանձարեղագոյնքն իսկ 'ի հնարագիտութեանց իւրոց՝ թուէին առասպելք հնարեալք ըստ հաճոյս : Եղանակն՝ որով յանդիման առնէ նա զվհուկս , ունի ինչ չգիտեմ որպիսի կախարդութիւն . ստեղծու նա վասն նոցա լեզու սեպհական , որ թէպէտ և յօդեալ ծանօթ տարերօք , թուի խառնուրդ իմն ձեռք երդմնեցուցութեան : Խիտ առ խիտ յանգաւոր բանքն , և առանձինն չափք տողիցն՝ կարծիս իմն տան

խուլ երաժշտութեան որ զուգորդի գիշերային պարուց՝ խաւարային էակացն այնոցիկ։ Անհաճոյ իմն է գտանել անդ նողկացուցիչ անուանս իրաց։ այլ ո՞ ար. դեօք համարեցաւ երբեք եթէ դիւթականն այն կաթսայ՝ լցեալ իցէ հաճոյական համեմիւր։ Այս կամել իմն է, որպէս ասէ քերթողս մեր, զի դժոխք խորհրդաւ տու լիցին 'ի բարիս։ Նիւթքս գարշելիք, յորոց միտք սոսկացեալ խուսափեն, են աստէն նշանակք հակառակ զօրութեանց՝ որք խմորին 'ի ծոց բնութեան, և բա. րոյական սոսկումն զոր զգամբ՝ զանցանէ զգծկամակութեամբ զգացմանց։ Վհուկքն առնեն զրոյցս ընդ իրեարս իրեւ կանայք վատուէիք, զի և այսպէս պարտին լինել։ այլ ո՞՞ բանից նոցին բարձրանայ յորժամ առ Մակրեթ անդր զառնան։ Ի մարդարեւութիւնն, զորս ինքնին ասեն, կամ տան ասել Ուրուակաւ, նաց, գոյ խրթնին այն համառօտութիւն և մեծալայելու վսեմութիւն, զոր է տեսանել յամենայն բանս Պատգամաց, և որ միշտ ահ արկ 'ի մահկանացուն։ Ի ևս տեսանել՝ զի ջատուկդ չեն այլ ինչ՝ բայց գործիք վարեալք յաներևոյթ Ոգոց, և որք անձամբ անձին չէին բաւական ամբառնալ 'ի բարձր իշխանութիւնն որով ներգործեն, ևս և 'ի մեծ և յահարկու պատահարս, եւ ընդէր Շէքսբիր յիւրում ողբերգութեան ետ նոցա զայն մասն ունել, զոր ունինն՝ ըստ վաղմի ժամանակագրութեան, 'ի պատմութեան Մակրեթի։ Մեծ իմն ո՞՞նի գործիւր։ Ժեր ոք մեծարոյ, լաւագոյնն 'ի թագաւորս՝ Դուռնկան, 'ի միոյ անտի հպատակաց իւրոց՝ յիւրմէ բարեօք ձոխացելոյ, խողխողեալ լինի՝ 'ի հանգստեան քնոյն, 'ի հեճուկս սուրբ օրինաց ասպնջականութեան։ Պատճառք բնականք կարի իմն անգործ երևելոց էին մեկնել լուծանել զարարուած այսպիսի, կամ գէթ գործ էր նկարել զնա որ զայն 'ի գլուխ եհան, այր գեր քան զամենայն ոք ժանտաժուտ և եղեռնագործ։ Խորհուրդ վսեմ՝ յղացաւ Շէքսբիր. լանդիման կա. ցոյց դիւցազն ոք պատարուն մեծամեծօք, սակայն ամբարհաւաճ, որ նկուռ լինի՝ 'ի փորձոյ իրիք կարգելոյ խորագոյնս 'ի դժոխոց, և որ պահէ զգրոյնն առաջնոյ ազնուականութեան հոգւոյն իւրոյ յամենայն ո՞՞նիս՝ յորս քարշեալ ձգի "ի կա. րեորութենէ հետեւութեանց նախկին եղբրան իւրոյ։ Զպանութիւնն Դուռնկանայ հազիւ մարթ է արկանել 'ի Մակրեթ, և որ առաւել ատելին է, դառնայ 'ի գլուխս հրապուրողաց սոսկալի գործոյն։ Առաջին խորհուրդն ազգեցաւ նմա յէակաց անտի՝ որոց ամենայն փոյթ 'ի չարն անդր հայի։ Վհուկք 'ի վերայ հա. սաննն Մակրեթի յարեցութեան փառաց՝ յետ պատերազմին՝ յորում գտաւ յաղթական։ Փայլատակեն նոքա յանդիման աչաց նորա զպատկերս մեծութեանց՝ իրեւ խոստումն բախտի, որոց ոչ կարէ հասանել բայց ընդ ճանապարհ եղբրան, և հաւատարմիւ առնեն զբանս իւրեանց անդէն ընլով զմին յառաջին կանխասացութեանցն, վաղ ընդ փոյթ ընդ առաջ ելանէ առթիւն սպանանելոյ զարքայն։ Երկինն Մակրեթ երդմնեցուցանէ զայր իւր՝ մի կորուսանել զպատենն։ Սա ծէ բերէ 'ի մէջ զամենայն պատճառանս որ կարող իցեն գեղերեսել, և ազնուացուցանել զո՞՞նին։ Եւ Մակրեթ խելայեղեալ իմն 'ի գլուխ հանէ զգործն։ Այլ խէթ խղճին, յորմէ ահիւ տագնապեալ էր յառաջ քան զեղեռնն սարսափե. լի, հասանէ 'ի վերայ արտի նորին այն ինչ կատարեալ զգործն, և ոչ թողու զնա յանդորու զգայք և զցերեկ։ Ի վերայ այսր ամենայնի կործանի նա 'ի հաղթս դժոխոց։ քստմնելով իմն տեսանել զպատերազմոյս այս՝ որ փոքր մի յառաջ 'ի կռիւ կաքաւէր ընդդէմ մահու, զարդիս յետ դնելոյ 'ի վտանգի զապագայ կեանս իւր, ունել տակաւին անձուկ գերկրաւոր էութենէ իւրմէ, և հարկանել քան. դել անողորմաբար զամենայն, որ ըստ սեւա խորհրդոցն՝ սպառնայր նմա վնաս։ Եթէ գարշիցիմբ յեղեռնութեանց նորին, այլ ոչ կարեմբ առանց գլխութեան հայել 'ի վիճակ հոգւոյն։ Ողբամբ ընդ կորուստ ազնուական յօժարութեանց իւրոց, այլ և պշնուր միանգամայն զարմացմամբ յօրինակն՝ որով գնէ նա ըզ. կեանս իւր, զմրցումն արիասիրտ կամայն ընդ անարգ խղճի մտացն։

Թուի եթէ հնոցն ճակատագիրը իշխեսցեն տակաւին յորքերգութեանս յայսմիկ, Յառաջին տեսլենէն յանդիման լինի գործ չնախարհիկ իմն զօրութեան. և առաջին դիպուածն, որոյ նա սկիզբն է, ընդ իւր առեալ բերէ զայլոն ամենայն: Անդ է տեսանել և զպատգամսն զայնոսիկ երկխօսս, որք ըստ տուելոյն՝ վճարեալք՝ պատրեն զնոսին որ հաւատս ընծայենն: Եւ սակայն խորհուրդք առաւել վեհագոյնք քան զհեթանոսութեան, շնչեալ են զայս աշխատասիրութիւն: Քերթողն կամեցաւ ցուցանել, զի եթէ ունիցի տեղի յերկրի պատերազմն բարւոյն և չարի, այդ ոչ յաղոդէ՝ առանց թոյլ տալոյ Նախախնամութեան, որ փոխէ 'ի բարիս առաւել հանրականս զանէծան, զոր ոմանք 'ի մահկանացուաց 'ի զուխս իւրեանց կուտեն:

Ուր ուրեմն քերթողն բաշխէ արդար փոխարէնս իւրաքանչիւր անձանց թատերական խաղուն իւրոյ: Որ առաւել մեղապարտն գտաւ յարջայասպան գործն, տիկինն Մակեթ, անկանի յախտ անբուժելի առթեալ 'ի խղճէ մտացն: Մեռանի առանց արտասուաց ամուսնոյն, ամենայն ցուցակօք յուսահատութեան: Մակեթ տակաւին արժանի դատի մեռանելոյ մահու գիւցազանց 'ի ճակատաժարտի: Քաջն Մակգուփ, ազատին իւրոց հայրենեաց, հասանէ ըստ իմիք փափագանաց իւրոց պատուհասակոծ արարեալ ձեռամբ իւրով զսպանողն կնոջ իւրոյ և որդւոցն: Բանքոյ, առիթն նախանձու Մակեթի, յանկարծահառ իմն մահուամբ քաւէ զամբարտաւան զիւր քննասիրութիւնն՝ որ դրդեաց զնա խնդրել ճանաչել զփառաւոր ինչ ապագայ. այլ քանզի ոչ հրապուրեցաւ նա 'ի յանկուցիչ բանից վհկացն, օրհնեալ է անուն իւր 'ի պայազատսն, և որդիք իւր ժառանգեսցեն դարուց 'ի դարս զպսակն զայն զոր Մակեթ կաւալ միայն 'ի սուղ ժամանակի կենաց իւրոց: Եթէ նկատեսցուք զընթացս արարուածոցն, ողբերգութիւնս այս հակառակ է ամենեւին Ամէնիայ. յառաջ խաղայ ահալան իմն արագութեամբ 'ի նախկին անդ աղիտիցն ('ի սպանմանէ Դունկանայ) մինչև ցամբուկ գործոյն. և ամենայն խորհուրդք որք 'ի գործ զնին, չեն յառաջագոյն մտածեալք:

Ի բովանդակ ընթացս այսր յանդուգն նկարագրի՝ է տեսանել զար հսկա, յազօր, գաւառ հիւսիսային որ ծնանի արս երկաթիս Դժուարին է սահմանել ճշդիւ զտեղութիւն գործոյն. ըստ պատմութեան, ամիփիէ այն թերեւ ամս յորվա, այլ գիտեմք եթէ ժամանակ որ բազմաբեռն իցէ գիպուածովք, առաջի մտաց՝ է միշտ նուազ երկար. և այս որ փակեալ գտանի աստ յանձուկ ինչ վայրի, ոչ ըստ արտաքին դիպաց, այլ ըստ բարոյական պայմանի անձանց, արդարեւ պրանչելի է: Թուի եթէ բարձեալ է ամենայն խոչընդոտն որ յամեցուցանէ զանհուն ժամացոյց ժամանակին, և թէ անիւք՝ հորված թաւալիցին զարհուրելի իմն երագութեամբ: Ձիք ինչ որ համեմատիցի զօրութեան այսր պատկերի առաւել բերել առնել: Սարսափուն գայ զոսկերօք ընդ յիշատակ սպանման Դունկանայ, ընդ չողին դաշունին որ չրջըլի յանդիման աչաց Մակեթի, ընդ երեւմն Բանքոյի 'ի կոշունն, ընդ գիշերախառն գալուստ զքնով անկեալ Մակեթ տիկնոջ: Այգուռնակ տեսիլք՝ են անմահք. Շէքսբիրի է միայն երկնել զխորհուրդն. և եթէ բազում անգամ ևս այսոքիկ առաջի ընծայէին 'ի թատեր, հարկ էր զնել զգլուխ Մեդուսայ 'ի թիւս վերագրելոց ողբերգական Մուսայի:

Նշանակեցից ևս առանձինն իմն յաւելուածոյ հանգամանս, որ ցուցանիցէ եթէ 'ի Շէքսբիր ոչ պակասէր և յառաջտեսութիւն քաղաքական, և որ գիտաց չողմեղ ճարտարութեամբ թագաւոր մի՝ յերկասիրութեան իրիք, որոյ նպատակ ըստ ինքեան բանաստեղծական և եթէ է: Յակոբ Ա սերեալ էր յազգէ Բանքոյի, և առաջին եկաց 'ի թագաւորս որ զուգեաց 'ի մի գերեմին թագս Անգղիոյ, Սկոտլոյ, և Իռլանդայ. վասն այնորիկ երեւելի ցուցակօք երիցս այսոցիկ պե.

տութեանց՝ տեսանեմք զի անցանեն 'ի դիւթական հանդիսի քարայրին, և լինի նմա խոստումն՝ երկայն կարգի յաշորդաց: Կարի վայելուչս յիշատակի յառաջաբաժինն շնորհ բուժելոյ զոմանս յախտից՝ ձեռն դնելով. շնորհք՝ զոր ասէր արքայն Յակոբ ժառանգեալ ունել յեղուարդայ խոստովանողէ, զոր և ունէր 'ի մեծի պատուի: Այսպիսի յաւելուածք մարթին աներկբայապէս ներելիք զոչ առանց ինչ ստնանելոյ բանաստեղծութեան. ոչ այլազգազոյնս ինչ եպիլէս պանծայր ընդ Արիսպազացին առ քաղաքացիս իւր, և Սոփոկլ հռչակէր զփառս Աթենայ:

ՇԼԷԿԷԼ ԳԵՐՄԱՆԱՅԻ

ԱՆՁԻՆՔ

ԴՈՒՆԿԱՆ, արքայ Սկովտիոյ.

ՄԱԿՈԼՄ, { որդիք նորա.

ԴՈՆԱԼԲԱՆ, {

ՄԱԿԲԵԹ, { զօրավարք բանակի արքային.

ԲԱՆՔՈՅ,

ՄԱԿԴՈՒՓ, } Սկովտացի ազատորեար.

ԼԷՆՈՍ,

ՌՈՍՍԷ,

ՄԷՆՏԵԹ,

ԱՆԳՈՍ,

ԿԱԹՆԷՍ.

ՓԼԷԱՆԴԻ, որդի Բանքոյի.

ՍԻՈՒԱՐԴ, իշխան Նորթուոքերլանդայ, զօրավար անգլիական բանակի.

Պատանիք ՍԻՈՒԱՐԴ, որդի նորա.

ՍԵՏՈՆ, պաշտօնեայ յուղեկցաց Մակրերի.

Որդի Մակրոսիայ.

Բժիշկ անգղիացի. Բժիշկ Սկովտացի.

Ձկնոր. Դանապան. Մեր.

Տիկին ՄԱԿԲԵԹ.

Տիկին ՄԱԿԴՈՒՓ.

Տիկին ազնուատունմ յուղեկցաց Մակրեր Տիկնոյ.

ՀԵԿԱՏԷ և երեքին ԳՈՐԴ բախտին.

Տեսարք, Ազատանի, Պատօնեայք, Ձկնորք, Մրիկայք, Սպասատրք, Պատգամատրք.

Ոգի Բանքոյի, և այլ Տեսիլք առաջօք.

Տեսարանն՝ 'ի վերջ կոյս Դ Հանդիսի է յԱնգլիա, և այլն ամենայն 'ի Սկովտիա, յաւէտ 'ի զղեկին Մակրերի:

ՀԱՆԴԷՍ ԱՌԱՋԻՆ

ՏԵՍԻԼ Ա

Տեղի բացօթեայ : Որոտմունք և փայտասկուներ :

Մտանեն Երեք վհուկք .

Առաջին վհուկ

Ե՛րբ իցէ մեզ Երեցունցըս միւսանգամ գալ ի մի ,
Ի փայլակենն , ի յորոտալն և յանձրեւել :

Երկրորդ վհուկ

Յորժամ ամբօխ աղաղակին վըճարիցի .
Ի յաղթել պատերազմին կամ ի պարտել :

Երրորդ վհուկ

Եղիցի այդ նախ քան ըզմուտըս արեւու :

Առաջին վհուկ

Ո՛ր ուրեք :

Երկրորդ վհուկ

Ի Թաւուտս :

Երրորդ վհուկ

Անդ դիպեցուք Մակրեթի :

Առաջին վհուկ

Գամ, կատու զառամեալ :

Ամենեքին

Կուէ՛ գորտն . — Հապ՛ օն անդր : —

Գեղեցիկն է գարշիլի, գարշիլին է դեղեցիկ .

Թեաժեալ արասցուք ընդ մէզն և ընդ օղըս մըղձկուտ : (Ամերկոյք լինին) :

ՏԵՍԻՆ Բ

Բանակ մերձ առ փորէս: Գոթք մարտի 'ի ներքոստ:

Մտանեն արքայն Դռնկան, Մալկոյրմ, Դռնաշքան, Լէնոս ընդ Ուղեկիցս.
սլատանեն արիանաբարաւ Զինուորի ումեք:

Դռնկան

Ո՛վ է այրդ արինազանդ: Ըստ երեսացն երևելոյ
Կարէ գա տալ մեզ զըրոյցըս նորանորս զաղմըկէն:

Մալկոյրմ

Այո այն զինուոր է որ մարտեաւ իբրեւ ըզգոռ զօրական,
Որպէս զի մի անկայց գերի. — Ողջիցն քեզ, քաջ բարեկամ:
Պատմեա՛ արքային զոր ինչ գիտես ըզմարտէն,
Զխարդ կայր մինչ թողեր զայն:

Զինուոր

Յերկբայս՝ էին ելք իրացն.
Իբրու խոնջեալ լուրորդք երկու, այր զընկերէ բուռն հարեալ՝
Ըզճիգն և հնար փրկութեան իւրեանց հանցեն ի դերև:
Անողորմըն Մակդոնվալդ (արդարեւ այր խեռութեան,
Զի բուսոյց ի նմա բնութիւն ըզյոռութիւնս ամենայն),
Ի կըզնեացն արեւմտից առեալ էր իւր ի թիկունս
Ըզճեռնէս և զԳալլովզլաս. և բախտ չարին զուգակից
Ժըպտեւ իմն երևէր իբր հոմանի ստամբակին:
Այլ ի զուր ամենայն, զի քաջազօրըն Մակրեթ,
(Այսմ անուան արժանի այր), ունչս ընկեցեալ ըզբախտիւ,
Եւ ըզխարըն իւր մերկացեալ արիւնախանձ ի նախճիրս,
Արութեան իբրեւ սիրուն յոյժ, ի ստրուկն անգը հորդէր ուղ.
Ում ողջոյն ետ հրաժեշտի հերձեալ զկառափըն մինչ 'ի ծնօտս,
Ըզջլուխ նորին ի վերայ մերոց վարսեաց պատնիշաց:

Դռնկան

Վա՛չ քեզ քաջըդ հօրեղբայր, արժանափառ դու սեպուհ:

Զինուոր

Որպէս այսք ուժգին մըրըկաց և՛ ահագնալուր որոտմունք
Երեխն խուժեւ անդուստ՝ ուստի արև նախ ցոլայ,

Այսպէս մեզ անտի ելին չարիք ուստի ակըն կայր
Թէ գայցեն սկիւհանք սատար : Տես , տես արքայ Սկովտիոյ ,
Այն ինչ արդարութիւն վառեալ ի զէն զօրութեան ,
Ստիպեալ էր զերազ Գեռնէս յոտս ապաստան ի փախուստ ,
Զօրագլուխը նորվեկեան անդ վերըստին յաջողէր ,
Շ ողջողուն զինու զարդու և նոր հասեալ որերով ,
Առ դըրդել ըզպատերազմն :

Դռնկան

Եւ այս ինչ ոչ շըրտեցոյց
ԸզՄակեթ և ըզԲանքոյ ըզմերային զօրավարս :

Զինուոր

Այո , որպէս ճընճղով զարծուիս , կամ նապաստակ զառիւծունս :
Ըզճըշմարտն ասացից . պարտ և պատշաճ է զնոսին
Ընդ հրազէն կըշռել անօթըս լըցեալս կուռ կըրկնակի ,
Կըրկնակի այնքան հարուած ի թըշնամին տեղային :
Թէ արդեօք եղեալ էին ի միտս յարեան լըւանալ ,
Կամ ամբառնալ զայլ Գողգոթա , ոչ ինչ ունիմես տսել : —
Այլ սակայն անկած եմես , վէրք իմ խնամոց կարօտին :

Դռնկան

Որպէս վէրք , նոյն և խօսք քո բարեյարմարք իմն են քեզ .
Երկրոցուն իսկ յայդցանէ նըշմարի այր պատուական : —
Օն , երթայք դուք ի խընդիր վիրաբուժից :
(Ելանէ Զինուորն ընդ Ուղեկիցս ոմանս : — Մտանէ Ռոսսէ) .

Ո՞ր գայ աստ :

Մակիով

Պանծալին իշխան Ռոսսէ :

Լէնոս

Քանի եռանդն յաչըս իւր .
Կարծես իմն եթէ բերցէ զըրոյցս օտար ինչ իրաց :

Ռոսսէ

Փըրկեսցէ Տէր զարբայ :

Դռնկան

Իշխանդ ընտիր, ուստի գաս :

Ռոսսէ

Ի փիփեայ, արքայ մեծ, ուր նորվեկեան խուռն՝ դրօշք
Ծածանեալք ընդ երկինս՝ հով ըզգընդաւ մեր ածեն :
Եւ արքայն իսկ նորվեկիայ ի գլուխ ահեղ ամբոխին՝
Յիշխանէն Կաւդորայ, այր գեր մատնիչ նենգաւոր,
Զօրացեալ և գըրգըռեաց զարհուրելի պատերազմ :
Այլ խօսեալուն բեղոնայ պատեալ ի զրահս անգծելիս,
Սուր առ սուր Հայն ետ նրմա ինքնին բազուկ առ բազուկ :
Եւ թեքեալ խոնարհեցոյց զդգի նորին խըստամբակ :
Այլ ասացից՝ բովանդակ, զի մեզ մընաց յաղթութիւնն :

Դռնկան

Բաղդ շրքեղ :

Ռոսսէ

Եւ զարդիս Սուրենու արքայն նորվեկիայ
Խընդրէ դաշն հաստատել. մեք չըտըւաք նրմա թոյլ
Ըզմեռեալս իւր ամփոփել, չե յԱղանի Սուրբ կըղզուջ
Հատուցեալ մեզ տասն հազար արծաթ ի պէտըս զօրաց :

Դռնկան

Ոչ ևս այլ լիցի իշխանս այս Կաւդորայ մատնէտուր
Մըտերիմ մեր հաւատոց : — Երթայք, մահու դատեսցի,
Եւ պատիւն՝ յորմէ անկաւ՝ այնու Մակընթ ճոխասցի :

Ռոսսէ

Արարից :

Դռնկան

Զոր կորոյս նա, զայն տարաւ մեծըն Մակընթ : (Ելանեն) :

ՏԵՍԻԼ Գ

Թառառք: Որոտումն:

Մտանեն երեք վհուկք

Առաջին վհուկ

Ո՛ւր գնացեր դու, քոյր:

Երկրորդ վհուկ

Ի սպանանել խողս:

Երրորդ վհուկ

Եւ դու, քոյր, ո՛ւր:

Առաջին վհուկ

Նաւագի ուրումըն կին տանէր ի գոգ իւր շաղանակ,

Եւ ուտելով ուտէր, ծաղկէր:

— « Տուր ինձ », ասեմ: —

« Ի բաց գընա դու, ջատուկ », ձայն եբարձ կինն յաղթանդամ:

Այր նորա յուղւոյ էր վագրը նաւաւ ի Հալէպ:

Այլ խորբալաւ միով և ես առագաստեալ նաւեցից:

Եւ հանգստեան ագաստ մրկան

Առնելով արարից, և արարից:

Երկրորդ վհուկ

Ես տաց քեզ հողմ մի:

Առաջին վհուկ

Չի բարի ես դու:

Երրորդ վհուկ

Եւ ես տաց միւս այլ:

Առաջին վհուկ

Հրամանաց իմոց անսան և այլքն:

Եւ գիտեմ զնաւահանգիստս ամենայն՝ ուր նոքա փչեն,

Եւ զնըշանեալ տեղին համայն՝ ի նաւաստեաց տախտակին:

Ազագեսցի նա իբրեւ խոտ:

Ո՛չ գիշերի ոչ աղւընջեան

Յարտեանունս իւր իջէ քուն .
Իբր անիծեալ ոք կեցցէ ,
իննիցս ինրն եօթնեակս աշխատութեամբ
Ծընգելով ծիւրեացի , և նուաղեսցի :
Եւ թէպէտ ոչ կարացից ըզնաւ նորա ընկըղմել ,
Գէթ մըրբկօք հարից ըզնաւ —
Տեսէք , զինչ ունիմ :

Երկրորդ վհուկ

• Յոյց մեզ , ցոյց մեզ :

Առաջին վհուկ

Է նաւուղղի ուրուք բոյթ ,
Որ նաւաբեկ ի գառնաւն ի հայրենիս իւր եղև :
(Ի ներքոստ դափիւնն քմբկի) :

Երրորդ վհուկ

Թըմբուկ , թըմբուկ .
Մակբեթ արդ գայ :

Ամենեքին

Քըւերք բախտին ձեռն 'ի ձեռն ,
Երկրի , ծովու սուրհանդակք ,
Այսպէս հիւ գան պար առեալ ,
Երիցս անգամ վասն իմ , երիցըս վասն քո ,
Եւ երիցըս ևս անգամ որ լինի ինն :

Մտանեն Մակբեթ և Բանքոյ .

Մակբեթ

Ոչ երբէք տեսի քան զայս օր խաւարին և չըքնաղ :

Բանքոյ

Դեռ որչափ ճանապարհ իցէ աստուատ 'ի փորէս : —
Ձինչ իցեն ծիւրեալքըդ այդ և պաճուճեալք անհեթեթս ,
Որք համբուն ըզբնակչաց երկրի չբերեն նմանութիւն ,
Թէ և կայցեն 'ի նըմինս Կեայք դուք , իցէք այնպիսիք՝
Ընդ որս մարդ խօսեսցի : Կարծեմ առնոյք ըզբանս ի միտ ,
Չոր առնէ հաւատարիմ շարժումն այն ձեր բընաւից ,

Ի շըրթունս ձեր հիւծեալս դնելով զմատունս ձեր հերձոտ :
Կանայք թըւիք, այլ մօրուքդ ոչ տան ինձ թոյլ զայդ կարծել :

Մակրեք

Խօսեցարուք եթէ մարթ է ձեզ . ոյք ժմանք իցէք դուք :

Առաջին վհուկ

Ողջոյն, ո՛վ Մակրեթ, ողջոյն ընդ քեզ, իշխան Գլամիսայ :

Երկրորդ վհուկ .

Ողջոյն, ո՛վ Մակրեթ, ողջոյն ընդ քեզ, իշխան Կաւդորայ :

Երրորդ վհուկ

Ողջոյն, ո՛վ Մակրեթ, ողջոյն 'նդ քեզ՝ որ լիցիս թագաւոր :

Բանքոյ

Տէր իմ բարի, առիմէ դու զքողանի հարկանիս,
Եւ թըւիս խիթալ յերաց որ աւետիս հըռչակենս —
Յանուն ճըշմարտութեան, գոգէք, իցէք ուրուականք,
Թէ որ ինչ երեկդ՝ իցէք և նոյնք արդարեւ :
Այնպէս զազնիւ զիմ մարտակից և՛ յայժմու պերճ իւր պատիւս
Եւ խոստմամբ մեծի բախտի, լ'արքայաշուք ապառնւոյ
Ողջունեցէք, մինչ զի թըւի յափըշտակեալ զարմացմամբ :
Իսկ ինձ ինչ դուք ոչ խօսեցայք . թէ հնար է ձեզ անցանել թափ
Ընդ սերմանս ժամանակին, և գուշակել որ այն հատ
Արմատս արձակեսցէ, և որ այն ոչ, ասացէք ինձ,
Ինձ՝ որ ոչ ձեզ ինչ թախանձեմ, և ոչ յոխիցդ ինչ գողամ :

Առաջին վհուկ

Ողջոյն ընդ քեզ :

Երկրորդ վհուկ

Ողջոյն ընդ քեզ :

Երրորդ վհուկ

Ողջոյն ընդ քեզ :

Առաջին վհուկ

Փորբազոյն քան ըզՄակրեթ, և առաւել ևքս մեծ :

Երկրորդ վևուկ

Ոչ այնպէս երջանիկ, սակայն և ևս երջանիկ :

Երրորդ վևուկ

Լիցիս գուհայր արքայից, թէպէտ արքայ լիցիս ոչ :
Ողջոյն ընդ ձեզ Մակրեթ և Բանքոյ :

Առաջին վևուկ

Ողջոյն ընդ ձեզ Բանքոյ և Մակրեթ :

Մակրեթ

Կացէք, « մըթին քարոզք, և առաւել ինչ ասացէք :
Սինեւայ մահուամբ, գիտեմ, զի եմ իշխան Գլամիսայ,
Այլ զիմորդ և Կաւդորայ . նա կենդանի է դեռ ևս
Եւ իշխան բարեբաստիկ . և որչափ ինչ կապել ինձ թագ
Յանհնարիցն իցէ, նոյնչափ լինել իշխան Կաւդորայ :
Ասացէք, ուստի է ձեզ օտարոտի զըրոյցքդ այդ .
Եւ ըզմեզ հիմարգելութիւն ըզձապատումովունիւ ձեր
Ի թաւուտս այս ցամաքուտ : — Խօսեցարուք, հրամայեմ ձեզ :
(Ուներևոյք լիւնիւ վևուկք) :

Բանքոյ

Են երկրի իւր պըղպըջակք, զոր օրինակ և ջըրոյ .
Եւ այս իմն էր զոր տեսաքն . յոր վայր եղեն աներևոյթ :

Մակրեթ

Ընդ օդն . և այն որ գայր մարմնատեսիլ յերևան ,
Կորեան որպէս շունչ ի հողմն . իցիւ թէ մնայլին :

Բանքոյ

Ձորոց մեր խօսիմքս այժմիկ արդեօք եղեն ըստուգիւ .
Կամ թէ զճաշակըն մեք առաք յիմարութեան արմատոյն ,
Որ ըզբան մըտաց կապէ :

Մակրեթ

Լիցին որդիք քո արքայք :

Բանքոյ

Դու ինքնին լիցիս արքայ :

Մակրեք

Եւ իշխեցող Կաւդորայ :

Ո՛չ նոքա ասացին զայս :

Բանքոյ

Ըստ բանից քոյ : — Ո՛ր զայ աստ : —

Մտանեն Բոսսէ և Անգոս .

Բոսսէ

Խընդամիտ լըւաւ արքայ զլուր յաղթութեանց քոյ , Մակրեթ :
Յընթեռնուլ զքո քաջութիւնս ի ուազմի 'նդդէմ ապստամբից ,
Յանձըն իւր հիացումըն մաքառէր և պարծանք ,
Եթէ որ արդեօք լիցի , սա եթէ այն , մեծադոյն :
Լուռ եկաց , նըկատելով զայլ դէպս անցից այնր աւուրն .
Եւ ետես ըզքեզ ի գունդս անվանելի նորվեկեանց ,
Աներկիւղ յահեղ պատկերս մահունց ի քէն գործեցելոց :
Իբր ի զրոյցըս՝ բանք բանից , նոյն զհետ միմեանց զան բանքերք ,
Եւ անցնիւր բերէր սրփուէր յոտըս նորա զըըրուատիս՝
Բէէ որպէս քաջ պաշտպանեցեր երկրի նորուն պետութեան :

Անգոս

Յանձնեցաւ մեզ աւանդել քեզ զչնորհակալիս մերոյ տեսան .
Եկաք տանել ըզքեզ առ նա , բայց ոչ և վարձս պարգևել :

Բոսսէ

Եւ իբրեւ առհաւատչեայ մեծապայծառ ևս պատուոյ ,
Պատուէր ետ ինձ՝ ողջունել ըզքեզ իշխան Կաւդորայ :
Արդ ողջոյն քեզ , իշխան ընտիր , յանունս այս նոր , որ քո է :

Բանքոյ

Եւ զիմրդ հընար իցէ սատանայի ստոյգ խօսել :

Մակրեք

Իշխանըն Կաւդորայ է տակաւին կենդանի,
Եւ ընդէր զգեստաւորէք զիս փոխառիկ հանդերձիւք :

Անգոս

Արդար է . այն որ եղև երբեմն իշխան՝ կեայ դեռ ևս,
Այլ ահեղ դատաստան կայ 'ի վերայ կենաց նորին՝
Զոր արժանի է զրաւել : Անդիտանամ՝ թէ արդեօք
Ի նորվեկս անդըր միտեաց, թէ լրուելայն ձեռն տայր
Եւ նըպաստ ապըստամբից, կամ թէ ճըզնէր երկըրումքս
Յաւեր իւրոյ աշխարհին : Այլ աժ ըզնա 'ի կորուստ
Հաւաստի խոստովանեալ ոճիր, յանցանք մատնութեան :

Մակրեք

Տէր Գլամիսայ, տէր Կուդորայ . և մեծագոյն ևս ինչ յետոյ :
Շնորհ ունիմ ըզձեր փութոյ : (Առ Բաւքոյ) : Ո՛չ ակն ունիս դու այժմիկ
Թէ որդիք քո թագ դիցեն . զի որք իշխան Կաւդորայ
Կոչեցին զիս, նոյնք և դոցա իսկ պըսակ խոստացան :

Բաւքոյ

Եւ դու թէ գրեզ քաջ քըննէիր՝ ժլ գտանէիր ըզձակերտ
Յաւելոյ զթագ արքունի յանունն տէր Կաւդորայ :
Այլ օտար իմն է այդ . բազում անգամ ողիք սեաւք
Առ 'ի զմեզ կործանել, ճըշմարտութիւնս գուշակեն :
Որսան զմեզ անմեղ սնոտեօք , քարշեն տանին 'ի խոր չարիս :
Յիս , եղբայրակիցք իմ, ունիմ ինչ ասել ձեզ :

Մակրեք (Առանձինն)

Լըւայ կըրկին ճըշմարտութիւնս . բարեգուշակ նախերգանք
Հանդիսի՝ որ մեծանայ, և որոյ նիւթ է արքունի : —
Շնորհ ունեմ ձեզ, ազնուականք : — Գերբընականս այս ազըրում
Մարթ է թէ ոչ իցէ չար, այլ գուցէ ոչ և բարի :
Եթէ չար, վասն էր տայ ինձ առհաւատչեայ յաջողութեան
Ըսկրսեալ ի ստուգութեանց . զի եմ իշխան Կաւդորայ :
Եթէ բարի՝ էր այնպիսեաց հրապուրանաց տամ տեղի՝
Որոց ահեղ նեթ պատկերք հարթուցանեն ըզվարսս իմ,
Եւ տան սըրտիս իմոյ բաղխել ըզկողս բաղխին անսովոր :
Այժմու սարսափք՝ ոչ դան 'ի կշիռ այնց սոսկալի խորհրդոց :

Միտք իմ, յոր սպանութիւն տեսիլ է դեռ երեակերպ,
Ձէութիւն իմ բովանդակ այնպէս յուզեալ պըղտորէ,
Ձ' ի զգացմանց հեղձամըղձուկ լինին համայն իմ զօրութիւնք .
Եւ չիք ինչ, բայց այն եեթ, որ չեւ եւ է ի միջի :

Բանքոյ

Տես, որով հիացմամբ յափշտակեալ կայ ընկեր մեր :

Մակբէք (Առանձինն)

Եթէ կամք են դիպուածոյն դի ես եղէց թագաւոր,
Նոյն դիպուած պսակեսցէ զիս առանց ինչ իմ շարժելոյ :

Բանքոյ

Նոր պատիւքն են առ նըմա որպէս հանդերձք նորակարք,
Որոց պիտի ժամանակ առ ի կալ զուսպ ընդ մարմինն :

Մակբէք (Առանձինն)

Որ ինչ մարթ է՝ եղիցի . ընդ դժժնդակ ընդ աւուրս
Ժամք եւ ժամանակք հորդեն զիւրեանց ճանապարհս :

Բանքոյ

Ո՛վ Մակբէթ արժանաւիաւ, հրամանաց քոց սպասեմք մեք :

Մակբէք

Թողութիւն շնորհեցէք ինձ, — Շփոթեալ ուղեղն իմ թափառէր
Ընդ իրս անյիշատակս : Ո՛վ բարեշնորհ ազնուականք,
Խընամբ ձեր յարձանազիրս ուրեք հարեալ են ի գրի,
Ձորոյ ղթերթս աւուր աւուր ի վերժանել դարձուցից :
Օ՛ն երթամք առ արքայն, — (Առ Բանքոյ) . — Խորհեաց զանցիցն անցելոց,
Եւ ի դէպ ժամու կըչուեալ քաջիկ զիրացն հանգամանս՝
Խօսեսցուք ըզնոցանէ աննենդ սըրտիւ ընդ միմեանս :

Բանքոյ

Յոյժ բարւոք

Մակբէք

Շատ է ցայդ վայր, — Օ՛ն երթիցուք, բարեկամք : (Ելանեն) :

ՏԵՍԻՆ Դ

Ի փորեա: Սենեակ յապարան:

Հնչեմ փողք և շեփորայք: — Մտանեն Դունկան, Մակոյմ,
Դունայքան, Լէնու, և Ուղեկիցք:

Դունկան

Կատարեցաւ վըճիւ մահուն որ ի վերայ կաւդորայ.
Եւ որք առինըն զայն պատուէր՝ չե եւրս դարձ արարին:

Մակոյմ

Ոչ դարձան դեռ, իշխանդ իմ, այլ խօսեցայ ընդ ումք
Որոյ տեսեալ էր զմահ նորին, և վըկայէր զնրմանէ
Համարձակ խոստովան լեալ ըզմատնութեան զիւր եղեռն,
Ի՛ ի քէն, տէր, խընդրեալ ներումն, և ցուցեալ մեծ ապաշաւ:
Չեղև նրմա ի կեանս իւրում աղնըւազոյն քան զմահ իւր,
Էանց նա որպէս ըզմարդ որ կամիցի ի մահուն
Լըքանել զարգոյն յիրաց իբրև չընչին ինչ սնոտի:

Դունկան

Չիք արուեստ որ ըզխորհուրդս հոգւոյն ՚ի դէմնն ցուցցէ:
Էր նա այր աղնըւական, յոր ես վըստահ էի համբուն:

Մտանեն Մակքեք, Բանքոյ, Ռոսսէ, Սնգոս:

(Ոչ Մակքեք): Հօրեղբայր իմ գերապանծ, ի վաղուց ես ըզգայի
Եթէ միտք անշնորհակալք ծանրանային յիմ վերայ.
Դու այնչափ յառաջ գնացեր, զի փութալն իսկ տրիտուրք
Չունին թեւս բաւականն ի ժամանել ըզկնիքո:
Իցիւ նուազ էին արդիւնքդ, որով ինձ գոյր հաւասարել
Չշնորհակալիս և ըզվարձա: Ոչ այլ ունիմ ինչ ասել,
Բայց զի գոմքեզ պարտական այնչափ՝ որչափ չունիմ տալ:

Մակքեք

Ջճառայութիւն և հաւատ, զոր պարտիմ քեզ, ի գործ արկեալ
Ինքնին ըզվարձա առնուն. քեզ անկ է զմեր պարտս ընդունել.
Եւ ես պարտք մեր վասըն բումըդ տէրութեան լ'աթոռոյ
Գոլ մանկունս և սպասաւորս. որք ըզպարտիս իւրեանց լընուն
Առնելով զամենայնն ի պատիւ քո և ի սէր:

Դռնկան

Բարի է գալուստ քոյին աստէն, ո՛վ ծառ գեղեցիկ,
Ջոր բարգաւաճ գործել աշխատ եղէց և մեծ բարձրաբուն : —
Պերճըդ Բանքոյ, չեղեր և դու նըւազ վարձուց արժանի .
Գուն գործեցից և ես զի մի զանխըլասցի այն բընաւ :
Թող ինձ գիրկս արկանել քեզ և ունել պինդ ի սըրտիս :

Բանքոյ

Աճեցից ես քոյին շնորհօք, դու կըթեսցես ըզպըտուղն :

Դռնկան

Յընժութիւն որ ի սըրտէ իմէ ի դուրս զեղանի,
Խընդրէ քողասուգել արտասուս ինչ տըրտմութեան .
Որդէք իմ, շերմք և իշխանք, և դուք ի բարձս առաջինք,
Գիտասջիք, զի կամք են մեր տալ Մալկուլմայ զպըսակ մեր
Անդրանկին յորդեակըս մեր, եղիցի տէր Կումբերլանդեայ :
Այլ ոչ այս ևեթ նըմա վիճակեսցի չուք պատուոյ,
Իզձ է ինձ զուգել ի նոյն և բարձրագոյն նըշանակս
Որ ի բնաւ աստեղատիպ արժանափառ փայլեսցէ : —
(Ու Մակքեր) : Ելթիցուք յինվեռնէս, ընդ քեզ սերտիւ ևս յօդեցայց :

Մակքեր

Ինձ վաստակ է հանգիստ զոր ոյըն քեզ նըւիրեմ :
Ես ինքն եղէց քո քարոզ և գալըստեան քո լըրով
Բերկրեցուցից զիմ կին : Բարեաւ մընալ մաղթեմ արդ քեզ, տէր :

Դռնկան

Ո՛վ Կաւոր իմ պանծալի :

Մակքեր (Ուսանձիկն)

Կումբերլանդեայ իշխեցող :

Ահա խոյ ճանապարհիս որ ըսպառնայ ինձ զըթել
Թէ ոչ զնովաւ վազեցից : Աստեղք, ըզբոց ձեր ծածկեցէք .
Մի տեսցէ լոյս ձեր ըզխոր խաւարային խորհուրդս իմ,
Մի տեսցեն աչք զոր ձեռք գործեն : սակայն ելցէ ի զըլուխ
Գործ՝ որ աչաց տեսանելեաց են արհաւիրք՝ երբ լիցի : (Ելանէ) :

Դռանկան

Ըստոյգ է, իմըս Բանքոյ, Մակրեթ լի է արութեամբ .
Պարարիմ նորա դրուատեօք . ինձ խընջոյք իմն են այնորիկ .
Գընասցուք ըզհետ նորա՝ որ յառաջեաց քան ըզմեզ
Կազմել հիւրոյթ մեզ պերճագոյն՝ Ձիբ իբր ըզնա լաւ ազգական ,
(Ելանեն ի ձայն քմրկաց) :

ՏԵՍԻԼ Ե

Ինչեւեւ . — Սենեակ ի Դղնկին Մակրեթի :

Մտանէ Տիկին Մակրեթ ընթեռնելով բռնոր մի :

Տիկին Մակրեթ

« Յաւուր յաջողութեան իմոյ ելին նոքա ընդ առաջ իմ, և խելամուտ եղէ յանխաբելի նշանակաց, եթէ գոյ ի նոսա առաւել ինչ քան զմահկանացու գիտութիւն : Մինչ վառէր յիս տենչ անդրագոյն ևս ձգտելոյ զհարցուածս իմ, փոխեցան յօդ կամ չիք եղեն : Տակաւին հիացեալ զարմացեալ կայի՝ յորժամ հասին պատգամաւորք արքային, որք հռչակեցին զիս իշխան Կաւդորայ, անուն՝ որով զառաջինն ողջունեցին զիս Գորք բախտին, առաքելով յետոյ յապագայն այսու բանիւ . « Ողջոյն ընդ քեզ, որ լիցիս թագաւոր » : Չայսոսիկ աւանդել քեզ լաւ վարկայ, ո՛վ սիրամանունդ ընկեր փառաց իմոց, զի մի անմասն լիցիս ի խնդութենէս իմմէ, զանխուլ մնալով առ ի քէն թէ քանի մեծ բաղդ իցէ քեզ խոստացեալ : Չայսոսիկ ամենայն ամփոփեալ ի սրտի քում, և ողջ լեր » :

Դու ես Գլամիս և դու Կաւդոր, և որ ինչ քեզըն խոստացան լիցիս դու այն . այլ կասկածեմ ես ի բուսոյ բարուց քոյ, Կարի յոյժ մարդկեղէն լըցեալ կաթամբ քաղցրութեան, Կարծեմ թէ ոչ գիտասցես զընալ յուղին կարճառօտ : Փափագես մեծութեան, և թեկն ածես ըզփառաց, Բայց առանց նեղութեանցն՝ որք զհետ նորին եկեացեն : Չոր կամիսըն խորխտաբար, ըզնոյն խընդրես սրբութեամբ : Չհաճիս ընդ խազ անարժան, այլ ախորժես զանխրաւ շահ : Յանկաս, մեծըդ Գլամիս, ունել ինչ մի՛ որ գոչէ . « Ահա զոր անկ է քեզ գործել, եթէ ստանալ զիս ըզձաս » . Խորջիս յաւէտ ի գործելոյ՝ քան ի գործոյն լինելոյ : Յո՛ն, փութա՛ առ իս, զի յունկըն քո հեղից զհոգի իմ . Եւ լեզու իմ համարձակ մերժեսցէ զայն ամենայն

Որ լինին քեզ խոչընդոտն ոսկեղինիկ պըսակին ,
Զոր թըւին պահել քեզ՝ բախտը և գերբնական զօրութիւնք : (Մտանէ
Զինչ լուրք իցեն : Սպասաւոր ք) :

Սպասաւոր

Երեկոյիս յայսմիկ հասցէ այսր արքայն :

Տիկին Մակըք

Բախած ես դու որ զայդ խօսիս : Զիցէ տէր քո ընդ նրմա .
Թէ այդպէս էր , ազդ առնէր ինձ լինել կազմ՝ և պատրաստ :

Սպասաւոր

Ներեալ ինձ , ըստոյդ է այս : Իշխանըն մեր կայ յուղւոյ .
Մին յընկերացս որ կարապետ լինէր նրմա ճեպընթաց՝
Յազդ առնել զպատուէր նորա՝ զողջիւր եղև շնչասպառ :

Տիկին Մակըք

Դարման տար նրմա և խնամ . լուրըս բերէ կարևորս : (Ելանէ Սպասաւորն) :
Նա և ձայն ազուաւուն կըռընչածայն զուշակէր
ԶԴունկանու զաղետաւոր մուտս ի պարիսպըս գղեկիս :
Օ՛ն եկայք , հոգիք , որ տէր էք մարդասպան խորհրդոց ,
Փոխեցէք զիմա բնութիւն , և զէութիւն իմ լըցուցէք .
Անողորմ անզըթութեամբ : Թանձրացուցէք զարիւն իմ .
Կափուցէք յիս զամենայն մուտս և շաւիղըս խըղճի ,
Զի մի դարձ ինչ բնակաւոր զըթոյ գայցէ՝ զիս զըրգուել
Յանողորմ մըտաց իմոց , և զկատարումն յամեցուցէ :
Օ՛ն եկայք , փոխել ըզկաթն ըստեանց իմոց ՚ի լեղի :
Պաշտօնեայք մահու , եկայք , ուր և ուրեք զեզերիցիք
Յաներեկոյ՝ կերպարանս՝ սպասել ժամու եղբրանց :
Ե՛կ , գիշեր նըսեմ , սքողեալ ի խաւարչուտ ծուխ զըթոխոց ,
Զի մի դաշոյն իմ հատու տեսցէ զհարուածն զոր ածցէ .
Եւ մի երկինք թափ ընդ մըռայլ քող քո անցեալ գուցեցէ .
« Դադարեանց , գադարեանց » : (Մտանէ Մակըք) :

Ազնւականըդ . Կաւգոր ,
Մեծըդ Գլամիս , և ևս չըքեղ ողջունին որ գհետ գոցին :
Թուղթ քո զիս տարաւ եհան քան զսահման կոյր ներկայիս .
Եւ ըզգամ զապառնին յայսմ ի սըմին վայրկենի :

Մակբեթ

Սէր իմ սիրուն, Դունկանոս հասանէ աստ ընդ երեկս :

Տիկին Մակբեթ

Եւ երբ մեկնեսցի :

Մակբեթ

Վաղիւ, այս են կամք նորա :

Տիկին Մակբեթ

Ո՛հ, մի արեգակն համբուն տեսցէ զվաղին այն :
Տէր, երեսք քո են մատեան իմն, յոր մարթ է ն՛մեռնուլ՝
Խորհուրդս օտարութիս : Առ ի պատրել զժամանակն՝
Ըզգեցիր ըզտիպ պատշաճ կերպարանաց ժամանակին,
Փայլեցո՛ մըտերմութիւն, ի ձեռքս յաչս և ի լեզուդ :
Լեր նըման անմեղ ծաղկին, ընդ որով օձ կայցէ գաղեալ :
Իրաց՝ որ գալոցն են՝ հարկ է զանձինս պատրաստել :
Զգործըն մեծ գիշերիս այսորիկ ինձ յանձն արա .
Յետ այնորիկ ամենայն գիշերք և տիւք մեր սահեսցին
Յինքնաբուն իշխանութեան և տէրութեան գործոց մերոց :

Մակբեթ

Քըննեսցուք զայդ պարապով ևս :

Տիկին Մակբեթ

Բայց դու աղէ զըւարթ կաց .
Կերպարան այլագունեալ՝ երկիւղի է նըշանակ .
Զայլն համայն ինձ ապսպարեա՛ (Ելանեն) :

ՏԵՍԻՒ, Զ

Ինչեւեւս. — Յանդիման Դղեկին :

Զայնք նուագարանաց, Սպասաւորք Ուղեկցաց Մակբեթի : —
Մտանեն Դունկան, Մալկոլմ, Դոնալքան, Բանքոյ, Լէնոս, Մակդոնֆի,
Ռոսսէ, Անգոս և Ուղեկիցք :

Դունկան

Զըքնաղ է նիստ զըղեկիս .
Օղըս նուրբ և թեթև անգիրր առնէ աղղեկեաց :

Բանքոյ

Յուշանեն ցանկալի բոյնք ծիծառան հիւրք ամառան
Սիրողք ի շէնքս բնականալ, եթէ երկնից քաղցըր սըղոխք
Շընչեն սիրողաբար ի վերայ տանս այսորիկ :
Զիք պատշգամ, չիք ծիր տանեաց, մոյթ և շանկիւն անկաւոր,
Ուր զմահիճս իւր ձագասնոյց և զորորոց ոչ կախիցէ :
Միտ եղեալ է իմ, զի անդ ուր սա բնակէ և ձագս հանէ՝
Քաղցըր է օդն և համբոյր : (Մտանէ Տիկին Մակրեք) :

Տեսէք, տեսէք, աւասիկ

Մեր հիւրընկալ տիկին յարգոյ : Սէրն որ կապի 'նդ ըզգայունս մեր՝
Երբեմն բեռն լինի մեզ . սակայն հաճիմք մեք ընդ այն ,
Զի յառաջ դայ ի սիրոյ : Ուսցիս և դու իսկ այսու
Փոխանակ նեղութեանց զոր մեք ինքնին քեզ տայցեմք
Մեզ ներումն յԱստուծոյ հայցել, և մեզ շնորհ ունել :

Տիկին Մակրեք

Թէ և կըրկին և կըրկին էր մեզ ըսպաս ունել քեզ,
Դուռնաբեայ և ոչինչ էր առ պատուով տեառն արքայիդ՝
Որով ըզտուն մեր յարգեցեր : Վասն հին և նոր բարեաց քոյ
Լիցուք քեզ աղօթարար առաջի Տեառն Աստուծոյ :

Դռնկան

Ուր է տէրըն նաւգորայ . ըզհետ նորա եկաք մեք .
Կամելով մեզէն իսկ աստ իջեանքս պատրաստել :
Այլ է նա ասպետ արի, և հանդունակ մտրակին
Սէր իւր վակժոյժ արագաշարժ, հասոյց ըզնա յառաջ քան զմեզ :
Ո՛վ աղնիւ և գեղեցիկ ասպընջական, լիցուք մեք
Հիւր քեզ յայսրմ գիշերի :

Տիկին Մակրեք

Խոնարհ ծառայք քո զանձինս

Եւ զամենայն ինչս իւրեանց դնելով ընդ քո իշխանութեամբ՝
Ոչ այլ ինչ առնեն՝ բայց զոր առինն ի քէն քեզ ընծայել :

Դռնկան

Կարկառեալ ինձ ըզձեռնըդ քո, և տար առ վանատուրն .
Սիրով մեծաւ սիրեմ ըզնա, և յաւելից նրմա շնորհս :
Թոյլ տուր աղնիւ ասպընջականդ : (Ելանեն) :

ՏԵՍԻԼ Է

Նայե՛ք Սեհեակ ի Դղեկին։

Ձայնք նուագարանաց և ջահք։ — Մտանեն և անցեալ գնան ընդ քաւորն
Տաճարապետ ոք, Սպասաշորք բազումք, քարձեալ սկուտեղս և դահաւունս,
Մտանէ ապա Մակիքեր։

Մակիքեր

Եթէ վճարէր ամենայն

Ի վճարել իրաց գործոյն, լաւ էր վաղ վաղ գործել զայն։
Թէ մարթ էր ի բաց բառնալ ըզհետեանս սպանութեան,
Եւ անդէն ընդ հարկանելն և ելք իրացն յաջողէր,
Թէ այս սուր առնէր ըզբնաւս և կատարէր զամենայն,
Գէթ յաստիս, յայս վըտանդի, և յայս անձուկ ժամանակիս...
Մարթ էր արդեօք զապառնի կենաց չունել յանձին ինչ փոյթ։
Այլ յոճիրս համանմանս՝ է և յերկրի կրել պատուհաս։
Այսինքնն դասն արեան զոր տայ որ՝ ի կառափն իւր դառնայ։
Հաւատար ի բաշխել ձեռք արդարութեան, կարկառէ
Ի շըրթունս մեր ըզբաժակն՝ յոր այլոց թոյն խառնեցաք։ —
Ընդ կըրկին պաշտպանութեամբ գըտանի նա աստանօր։
Նախ, զի եմ տոհմային արիւն նորին և հպատակ,
Երկու հըզօր պատճառք ընդդէմ ոճիր եղերանն։
Եւ ապա, ասպընջական եմ ես նորա, և հարկ է ինձ
Փակել զդուրս ընդդէմ սպանչաց, ոչ թէ ինքնին գոլ սպանիչ։ —
Եւ դարձեալ՝ այնպէս Դունկան յիշխանութեան քաղցրիկ վարի
Եւ այնպէս իմն է անըստգիւտ յիրս և ի գործս արքայութեան,
Ջի հանգոյն փողահար հրեշտակաց ուղղութիւնք իւր
Գոչեցենն՝ 'նդդէմ եղերանն' որ բարձցէ զնա յաշխարհէ։
Եւ Գթութիւն, հանգունակ մատաղ մանկան տըղայոյ
Իջեալ ի թեւս հողմոց, և կամ իբրեւ քրովբէ երկնային
Յաներեւոյթ երիվարս ձիաւորեալ վերին օդոց,
Ի տեսիլ ածցէ ընդ բնաւ զպատկեր գործոյն սոսկալի,
Եւ տայցէ արտօսը հեղուլ, մինչև ըզհողմիս թաթաւել։ —
Նըթուգի նման է իմ խորհուրդ, զոր հարկանեմ մըտրակ ի կուշտ
Անպայման գողոգութեամբ, որ զիս քան զթամբն անդոր ձըգէ
Եւ զընկենու ի միւս կողմն։ (Մտանէ Տիկին Մակիքեր)։
Եւ արդ ուրեմն զինչ լուրք են։

Տիկին Մակրեք

Արդ ընթրիքըն կատարին : Առ ինչ ելեր ի տաճարէն :

Մակրեք

Արդեօք նա եհարց զինէն :

Տիկին Մակրեք

Միթէ զայն ոչ գիտիցես :

Մակրեք

Մի եւս յառաջ խաղասցուք ի խորհրդեանըս յայսմիկ :
Ահա դեռ այժմ իսկ մեծացոյց նա զիս պատուովք փառաւոր .
Եւ առ բնաւ ազգքս մարդկան է իմ անուն ոսկեղինիկ ,
Զոր կամիմ կրել մինչ դեռ նոր է , քան ի բաց ընկենուլ :

Տիկին Մակրեք

Արեցեալ ուրեմն էր յոյսն որով ըզքեզ զըրգէիր .
Եւ նընջեաց ապա , և արդ զարթնու տըժգոյն և մաշեալ
ի տեսանելն անդ ըզխորհուրդն ազատօրէն յըզացեալ .
Մարթ է ինչ յայսըմ հետէ առնուլ ըզփորձ սիրոյ քո :
Երկընչիս դու ցուցանել զանձնըդ նոյն այր զըլխովին
Եւ ի կորով քո և ի դորժ , զոր օրինակ յիղձըս քո :
Զոր կենաց համարիս զարդ՝ փափագիս զայն դու ունել
Վատօրէն մեծարանս ևեթ անձին քում զնելով ,
Յաւելլով « զոչ յանդըգնիմ եսըն » յասելզ « կամէի » .
Զերդ յառակս երկշոտ կատուն :

Մակրեք

Հանդարտեաց , աղաչեմ :
Յանդըգնիմ յայն ամենայն որ վայելուչ է մարդոյ .
Որ յաւելին ժլտի՝ չէ մարդ :

Տիկին Մակրեք

Ուրեմն որ այն զազան էր ,
Որ դըրդեացն ըզքեզ առ իս ըզխորհուրդն այն մերկանալ :

Երբ դու յայն յանդըզնեցար, ահա յայնժամէիր այր,
Եւ ի լինելն զոր չէիրդ, լիցիս դու մարդ առաւել,
Ոչ տեղի, ոչ ժամանակ անդ քեզ էին ընծայեալք,
Եւ սակայն դու զերկոսեան ևս հընարել խրախուսեցեր:
Արդ զի եղեն այնք, եւ չնոցին ըզքեզ առնէ սըրսաբեկ:
Ես կաթն ջամբեցի, և քանի քաղցր է, գիտեմ,
Խանդաղատեալ զալ ըզմանկամբ, որ դեռ զըստինսն զիէ:
Եւ սակայն և ի պահու յոր նա առ իս ծիծաղի,
Ի փափուկ շրթանց նորին զըստինս ի բաց քեցէի,
Եւ զկառափնն ջաղիսէի, թէ միանգամ էի երգուեալ,
Որպէս դուդ երգուար զայն:

Մակբեք

Եթէ ելցո՞ւք թ գերեւ:

Տիկին Մակբեք

Դերեւ. աղէ գուն գործեալ զի խրախոյս քո իբր զբեւեւ
Վարսեցի մինչև ի սպառ, և ինչ մեզ ոչ վրիպեսցի:
Ի ժամուն յորում Դունկան ի թանձրը քուն նընջեսցէ,
Յոր արկցէ ըզնա աւուրն աշխատութիւն ճանապարհին,
Ես գինեաւ և բաժակօք յաղթահարեալ նուաճեցից
Ջերկոսին սենեկապետս, այնպէս՝ զի ուշ հոգւոյ պահնակ՝
Ծուխ և եթ լից՝ ի նոսա, խելապատակն իբրու ծորակ:
Եւ երբ մարմինք նոցին իրծկեալք ընկըմեսցին իբր ըզխող
Ի քուն խոր մահահանգոյն, զինչ ինչ մեք ոչ կարեցեմք
Գործել ի վերայ անպահապան Դունկանայ:
Եւ փնասն արկցի զըսպընդանման պաշտօնէիւքն ուռուցելովք,
Եւ նորա լուծցեն ըզվրէժ եղեւնութեանըս մերոյ:

Մակբեք

Դու միայն զաւակս արուս ած ի ծընունդ այդպիսիս,
Միայն քում անյաղթ բնութեան վայել է արլս ծնանել,
Երբ յարին չաղախեսցուք զերկու քնէածոսն յիւր անդ սենեակ
Եւ զգաշոյն նոցին ի գործ վարեսցուք յայս արարուած...

Տիկին Մակբեք

Ո՞ ժտիցի այլազգ կարծել, յորժամ աշխար եդեալ մեր
Գուժեսցուք ըլմահ նորին:

Մակբեթ

Աւասիկ կամ անյողդողդ , •

Եւ թափեցից զամենայն ճիգն իմ յայս ահեղ արարուած :

Երթիցուք , չլքնաղ տեսեալմբ ըզժամս արկցուք ի պատրանս .

Թաքուսցեն սուտ երեսք զգաղտնիս սրտի ստախոհի : (Ելանեն) :

ԿԵՐԶ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԳԻՍԻՆ

Կը շարունակուի:

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

ՊՂԱՏՈՆ ԻՄԱՍՏԱՍԹԻՐ

Իբրեւ այն ինչ գեռ պերճախօսականն դար ծաղկէր յԱթէնս , և Պերիկլէս այր հզօր բանիւք և ճոռոմութեամբ , վարակեալ 'ի մեծ սրածութիւնէն՝ որ հարակէր յայնժամ 'ի քաղաքին՝ նովին արտիւք մեռանէր , 'ի նմին ամի նորանշան այլ ծնունդ աւետէր Աթենացւոց քաղաքին . որ իւրով մեծախորհուրդ և խորիմաստ գիտութեամբն գրաւել ունէր գրովանդակ աշխարհս՝ զնորս հնովն հանդերձ միանգամայն : ԶՊղատոն ասեմ , որ՝ որպէս աւանդութիւնն զրուցէ՝ անդատին 'ի Սողոմն և 'ի Կոդրոսէ՝ յԱթենացւոց արքայէ՝ զազգ իւր սերէր . այլ ոչ ինքն և ոչ որ 'ի հնոց փոյթ 'ի մօի եղ զվարս նորա աւանդել մեղ յետնոցս կատարեալ ոճով , ոյր վասն և շատ իցեն սակաւ բանքն զոր զմանէ գրեալ են Ոլտպիողորոս իմաստուն այր և Լայերտացին Դիոգինէս , և այն առաւել առասպելական և ստայօղ կեղծեօք պաճուհեալ . որպիսի իմն՝ մեղուաց 'ի բերանի նորա մեղր գործել , և վասն լայնութեան ուսոցն և լանջաց կամ ճակատուն՝ յորջորջել Պղատոն , և այլ սոցին սակի բանք՝ զորոց և յերկարեն իսկ ոչ ինչ տեղոյս և բանիս պատշաճաւոր : Անդստին յառաջին տիոցն՝ ըստ սովորութեան ժամանակին՝ ուսաւ առ ոտս մեծամեծ գիտնականացն՝ զԲերականութիւն , զԵրաժշտականութիւն , զՔերթողութիւն և զԵրկդռնենին Դիոնիսիայ նուագսն , զՈլլեբրգութիւն , զբնական գիտութիւնս , այլ ապա հուսկ վերջին իբրեւ 'ի սիրելի իւր ուսումն՝ յարեցաւ յիմաստասիրութիւն , և լսէր զՍոկրատ՝ զմեծն զայն աթենացին , որ արդարեւ հայր համարեալ է ողջախորհուրդ և ճշմարիտ իմաստասիրութեան . ուսաւ առ ոտս նորա և Պղատոն , և իւրով նրբամիտ խորհրդականութեամբն անցոյց զանցոյց իսկ զվարդապետաւն և զամենայն երեւելի իմաստնովք՝ զորս ցայն վայր ընծիւղեալ էր Աթենայ : Այլ 'ի մեռանել Սոկրատայ ոչ ևս յամեաց Պղատոն յԱթէնս , և անց զնաց 'ի Մեգարա , և ապա ճանապարհորդեաց յԵգիպտոս , ուր ուսաւ և զԵգիպտական գիտութիւնս , և եթէ հաճոյ ումեք թուեսցի՝ և զսրբազրոյժ մեհնական նոցին հասնար : Զսոցայն իմաստութիւն բազում ուրեք 'ի Տրամախօսութիւնսն իւր գովէ Պղատոն , որպէս յայտնի իսկ է բանն այն զոր բերէ 'ի մէջ , իբրեւ զի Սողոմն երբեմն ուղեորեալ 'ի կողմանս յայնոսիկ՝ 'ի գաւառն Սայիսական , և հարցեալ բազում ինչ զՀին պատմութենէ ցբուրմն տեղոյն , և նորա